[א]מותרין לישא ערב הרגל קשיא לכולהו לא קשיא למאן דאמר משום שמחה עיקר שמחה חד יומא הוא למ"ד משום טירחא עיקר טירחא חד יומא הוא למ"ד משום ביטול פריה ורביה לחד יומא לא משהי איניש נפשיה ודאין מערבין שמחה בשמחה מנלן דכתיב [1]ויעש שלמה בעת ההיא את החג וכל ישראל עמו קהל גדול מלבוא חמת עד נחל מצרים [לפני ה' אלהינו] שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום ואם איתא דמערבין שמחה בשמחה איבעי ליה למינטר עד החג ומיעבד שבעה להכא ולהכא ודלמא מינטר לא נטרינן והיכא דאתרמי עבדינן איבעי ליה לשיורי פורתא שיורי בנין בהמ"ק לא משיירינן איבעי ליה לשיורי [א]באמה (א) כליא עורב צורך בנין הבית הוא אלא מדמייתר קרא מכדי כתיב ארבעה עשר יום שבעת ימים ושבעת ימים למה לי שמע מינה הני לחוד והני לחוד א"ר פרנך א"ר יוחנן אותה שנה לא עשו ישראל את יום הכפורים והיו דואגים ואומרים שמא נתחייבו שונאיהן של ישראל כלייה יצתה בת קול ואמרה להם כולכם מזומנין לחיי העולם הבא מאי דרוש אמרו קל וחומר ומה משכן שאין קדושתו קדושת עולם וקרבן יחיד דוחה שבת דאיסור סקילה מקדש °דקדושתו קדושת עולם וקרבן צבור ויום הכפורים דענוש כרת לא כ"ש אלא אמאי היו דואגים התם צורך גבוה הכא צורך הדיוט הכא נמי מיעבד ליעבדו מיכל לא ניכלו ולא לישתו אין שמחה בלא אכילה ושתיה ומשכן דדחי שבת מנלן אילימא מדכתיב [2]ביום הראשון [3]וביום השביעי דלמא שביעי לקרבנות אמר רב נחמן בר יצחק אמר קרא [4]ביום עשתי עשר יום מה יום כולו רצוף אף עשתי עשר כולן רצופין ודלמא ימים הראויין כתיב קרא אחרינא [5]ביום שנים עשר יום מה יום כולו רצוף אף שנים עשר יום כולן רצופין ודלמא הכא נמי ימים הראויין אם כן תרי קראי למה לי ומקדש דדוחה יום הכפורים מנלן אילימא מדכתיב ארבעה עשר יום ודלמא ימים הראויין גמר יום יום מהתם יצתה בת קול ואמרה להם כולכם מזומנין לחיי העולם הבא ומנלן דאחיל להו דתני תחליפא [ג][6]ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך וילכו לאהליהם שמחים וטובי לב על כל הטובה אשר עשה ה' לדוד עבדו ולישראל עמו לאהליהם שהלכו ומצאו נשיהם בטהרה שמחים שנהנו מזיו השכינה וטובי לב שכל אחד ואחד נתעברה אשתו בבן זכר על כל הטובה שיצתה בת קול ואמרה להם כולכם מזומנין לחיי העולם הבא לדוד עבדו ולישראל עמו בשלמא לישראל עמו דאחיל להו עון יום הכפורים אלא לדוד עבדו מאי היא אמר רב יהודה אמר רב [ד]בשעה שביקש שלמה להכנים ארון למקדש דבקו שערים זה לזה אמר שלמה עשרים וארבע רננות ולא נענה פתח ואמר [7]שאו שערים ראשיכם וגו' ולא נענה כיון שאמר [8]ה' אלהים אל תשב פני משיחך זכרה לחסדי דוד עבדך מיד נענה באותה שעה נהפכו פני שונאי דוד כשולי קדירה וידעו הכל שמחל לו הקב"ה על אותו עון ר' יונתן בן עסמיי [ה]ורבי יהודה בן גרים תנו פרשת נדרים בי ר' שמעון בן יוחי איפטור מיניה באורתא לצפרא הדור וקא מפטרי מיניה אמר להו ולאו איפטריתו מיני באורתא אמרו ליה למדתנו רבינו [ב]תלמיד שנפטר מרבו ולן באותה העיר צריך ליפטר ממנו פעם אחרת שנאמר ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך וכתיב [9]וביום עשרים ושלשה לחדש השביעי שלח את העם אלא מכאן לתלמיד הנפטר מרבו ולן באותה העיר צריך ליפטר ממנו פעם אחרת א"ל לבריה בני אדם הללו אנשים של צורה הם זיל גביהון דליברכוך אזל אשכחינהו דקא רמו קראי אהדדי כתיב [10]פלס מעגל רגלך וכל דרכיך יכונו וכתיב [11]אורח חיים פן תפלס לא קשיא כאן במצוה שאפשר לעשותה ע"י אחרים כאן

מותרין לישא ערב הרגל. כלומר מותר לכתחלה ואע"ג דשבעת ימים של סעודה יהיו ברגל: **עיקר שמחה.** דנישואין חד יומא ובשאר יומי לא חשיב מערב שמחה בשמחה: **עיקר טירחא.** דנישואין ביום ראשון דנישואין: **לחד יומא לא משהו אינשי.** כלומר כיון שאינו יכול להתחיל אלא בערב הרגל אין ממתינין עד הרגל דדלמא מתרמי מלתא דלא מצי מתחיל בערב הרגל ולא מתחיל כל הרגל: **ועביד ז'.** יומי שמחה להכא ולהכא לחנוכת הבית ולרגל: **ודלמא מינטר לא נטרינן.** נישואין עד הרגל כי היכי דלא נטר שלמה אבל אי מתרמי ליה עביד: **אי הכי.** דהיכא דלא איקרי ליה עביד איבעי ליה לשיורי בבנין עד הרגל כי היכי דליתרמי ליה חנוכת הבית ברגל: **אמה כליא עורב.** הגג כלה ומקצר למעלה עד כאמה ומחפין אותו שם בברזל ובמסמרים כדי שלא ישבו העורבים עליו וזהו לא חשיב כבנין: **ודלמא אמה כליא עורב נמי צורך בנין הוא.** להכי לא שיירה. אלא כל היכא דאיתרמי ליה לנישואין ברגל לא ידעינן מנלן דלא עבדינן: **שמע מינה הני לחוד.** דלא מצי למיעבד ליה ביחד אפילו מתרמי: **לא עשו ישראל יום כפורים.** לפי ששבעה ימים שלפני סוכות כל יום עשו שמחה ומשתה דכתיב ויעש שלמה בעת ההיא את החג שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום: **וקרבן יחיד.** של נשיאים: **דאיסור סקילה.** דחמור מכרת: **וקרבן צבור.** דמה שהיו מקריבין בימי חנוכת הבית קרבן צבור הוא: **התם.** במשכן דגבוה הוו קרבנות: **הכא.** בחנוכת הבית דהדיוט משתה: **הכא נמי ליעבדו.** קרבנות מיכל לא ליכלו: **ביום השביעי.** ומשמע לן יום ז' היינו שבת: **דלמא שביעי לקרבנות.** שאם הקריב נשיא ששי בערב שבת מקריב נשיא שביעי באחד בשבת ומאי שביעי שביעי לקרבן נשיא: **ביום עשתי עשר יום.** האי יום יתירא משמע מה יום רצוף שאין בו הפסק אף כולהו י"א יום רצוף דליכא הפסק בינתיים אפילו בשבת: **דלמא ימים הראויין.** למשתה עביד משתה לאפוקי יום הכפורים: **גמר יום יום מהתם.** מנשיאים דמשכן דגמרינן מתרי קראי דהוו רצופים אפילו בשבת אף משתה דחנוכת הבית הוו י"ד רצופים ואפילו [ביוה"כ]: **כ"ד רננות.** כתיבי בפרשה (ט) בין רנה ותחנה ותפלה ובקשה (י): **פרשת נדרים.** מסכת נדרים: **ביום השמיני.** של חג היינו בעשרים ושתים: **וכתיב וביום עשרים ושלשה.** אלמא דבעשרים ושתים ובעשרים ושלשה איפטרו מיניה: **של צורה.** כלומר חכמים: **פלס מעגל רגלך.** כלומר שקול מצות ועיין בהן איזו מצוה גדולה ועשה הגדולה: **וכתיב ארח חיים פן תפלס.** דמשמע כל מצוה שתבא לידך עשה אותה בין גדולה בין קטנה ואל תניח קטנה מפני הגדולה: **מצוה שאפשר לעשותה ע"י אחרים.** תפלס פלס מעגל רגלך שתעשה אתה הגדולה והבריך יעשו קטנה: ובמצוה

איבעי ליה למינטר עד החג. כדי שלא יתבטלו ישראל ממלאכתן כל כך: **איבעי** ליה לשיורי באמה כליא עורב. שלא היה צורך הבנין כ"כ ואע"פ שהוא מהבנין כדי שלא יביאו הטומאה אין זה צורך כל כך וגם בשעת הבנין בזמן שלא היה השכינה שורה בו לא היה צורך: כאן

מסורת הש"ס

א) [שבת ל. ערכין ו. ע"ש מנחות קז.] מדות פ"ד מ"ו, ב) [שבת ל. ע"ש], ג) שבת ל. סנהדרין קז:, ד) שבת לג:, ה) [מלכים א ח], ו) במ"א ליתא ובקשה, ז) [עי' תוספות שבת ל. ד"ה מכלה יתום' מנחות קז. ד"ה כליא ובערכין ו. ד"ה כגון],

◆

תורה אור השלם

1. וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה בָעֵת הַהִיא אֶת הֶחָג וְכָל יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ קָהָל גָּדוֹל מִלְּבוֹא חֲמָת עַד נַחַל מִצְרַיִם לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֵינוּ שִׁבְעַת יָמִים וְשִׁבְעַת יָמִים אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם: מלכים א ח סה
2. וַיְהִי הַמַּקְרִיב בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֶת קָרְבָּנוֹ נַחְשׁוֹן בֶּן עַמִּינָדָב לְמַטֵּה יְהוּדָה: במדבר ז יב
3. בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי נָשִׂיא לִבְנֵי אֶפְרָיִם אֱלִישָׁמָע בֶּן עַמִּיהוּד: במדבר ז מח
4. בְּיוֹם עַשְׁתֵּי עָשָׂר יוֹם נָשִׂיא לִבְנֵי אָשֵׁר פַּגְעִיאֵל בֶּן עָכְרָן: במדבר ז עב
5. בְּיוֹם שְׁנֵים עָשָׂר יוֹם נָשִׂיא לִבְנֵי נַפְתָּלִי אֲחִירַע בֶּן עֵינָן: במדבר ז עח
6. בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי שִׁלַּח אֶת הָעָם וַיְבָרְכוּ אֶת הַמֶּלֶךְ וַיֵּלְכוּ לְאָהֳלֵיהֶם שְׂמֵחִים וְטוֹבֵי לֵב עַל כָּל הַטּוֹבָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְיָ לְדָוִד עַבְדּוֹ וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ: מלכים א ח סו
7. שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם וְהִנָּשְׂאוּ פִּתְחֵי עוֹלָם וְיָבוֹא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד: תהלים כד ז
8. יְיָ אֱלֹהִים אַל תָּשֵׁב פְּנֵי מְשִׁיחֶךָ זָכְרָה לְחַסְדֵי דָּוִיד עַבְדֶּךָ: דברי הימים ב ו מב
9. וּבְיוֹם עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי שִׁלַּח אֶת הָעָם לְאָהֳלֵיהֶם שְׂמֵחִים וְטוֹבֵי לֵב עַל הַטּוֹבָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְיָ לְדָוִיד וְלִשְׁלֹמֹה וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ: דברי הימים ב ז י
10. פַּלֵּס מַעְגַּל רַגְלֶךָ וְכָל דְּרָכֶיךָ יִכֹּנוּ: משלי ד כו
11. אֹרַח חַיִּים פֶּן תְּפַלֵּס נָעוּ מַעְגְּלֹתֶיהָ לֹא תֵדָע: משלי ה ו

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' באמה כליא עורב. נ"ב לשון כלוי ומניעת העורבים מלישב וכן פי' הערוך אלא שכתב דבמקדש ראשון לא היה צריך כליא עורב ע"ש והתוס' בפרק ר' עקיבא כתבו דמוכח כאן שהיה במקדש ראשון כליא עורב:

◆

גליון הש"ס

גמ' דקדושתו קדושת עולם. עיין שבועות דף טז ע"ב תוס' ד"ה קדושתו:

עין משפט נר מצוה

א [טוש"ע א"ח סימן תקמו סעיף ג]:
פה ב טוש"ע י"ד סי' רמב סעיף טו בהגה"ה:

◆

מוסף רש"י

באמה כליא עורב. טבלאות של אמה על אמה היו עושין והן חדין כסכין סכינים ומסמרין חדין כולן ומחפין בהן גגו של היכל למנוע את העורבים מליישב (שבת צ. ובעי' מנחות קז. וערכין ו.) לי"א כליא עורב מונע העורבים כמו (תהלים מ) לא תכלא רחמיך (ערכין שם). דאחיל להו עון יום הכפורים. שאכלו ושתו בחנוכת הבית כדכתיב את החג שבעת ימים ושבעת ימים (שבת ל.). דבקו שערים. של בית קדשי הקדשים (שם) ולא היו מניחין להכנים ארון לבית קדשי הקדשים (ברכות כט.). עשרים וארבע רננות. בין תפלה תחנה ורנה איכא כ"ד (סנהדרין קז:) רינה תפלה תחינה כתובים בתפלת שלמה עד כ"ד, ויש אומרים כ"ד ברכות דתענית ולא נהירא (שבת ל.). שונאי דוד. משפחת שאול ושמעי וכיוצא בו (שם). על אותו עון. דבת שבע (שם).

◆

רבינו חננאל

מותרין בערב הרגל. קשיא לכולהו. ופרקינן מאן דאמר משום שמחה [עיקר שמחה] חד יומא הוא, והוא יום הכנסת הכלה בערב יום טוב. וכן נמי שאמר משום טירחא, (א)כר' אבא דאמר עלת כלתא נפקת טרחותא. מאן דאמר משום פרייה ורביה, לחד יומא לא משהי נפשיה. ומנא לן דאין מערבין שמחה בשמחה, דכתיב ויעש שלמה את החג וכל ישראל עמו קהל גדול מלבוא חמת עד נחל מצרים לפני ה' אלהינו שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום. ואסיקנא, מדמייתר קרא, מכדי כתיב ארבעה עשר יום, שבעת ימים ושבעת ימים למה לי, אלא ש"מ שמחת חינוך לבד ושמחת החג לבד. אמר ר' פרנך אמר ר' יוחנן אותה שנה לא צמו ביום הכיפורים, דכתיב שמחה ואין שמחה בלא אכילה. מאי דרוש, קל וחומר, ומה משכן שאין קדושתו קדושת עולם דהא יש אחריו קדושה, וקרבן הנשיאים קרבן יחיד הוא ולא קרבן צבור, ודחי שבת שהוא איסור סקילה והקריבו בשבת, כדכתיב ביום עשתי עשר יום, (ו)ביום וביום דכתב קרא למה לי, אלא ללמד מה יום כולו רצוף אף שנים עשר כולן רצופין הקריבו בהן והשבת בכללן. מקדש שקדושתו קדושת עולם דאין אחריו היתר, וקרבן צבור, ויום הכיפורים דאיסור כרת הוא, לא כל שכן דנידחי ליה. והיו דואגין שמא נתחייבו כלייה. דאמרי, התם במשכן לא דחו שבת אלא בהקרבת קרבנות דצורך גבוה נינהו אבל יום הכפורים דאסור באכילה ושתיה שהוא צורך הדיוט. יצאת בת קול ואמרה להם כולכם מזומנים לחיי העולם הבא שלא נתכוונתם אלא למצוה. ומניין שמחל להם, שנא' ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך וילכו לאהליהם, שהלכו ומצאו נשיהן טהורות. שמחים, שנהנו מזיו שכינה. וטובי לב, שכל אחד ואחד נתעברה אשתו זכר. על כל הטובה אשר עשה ה' לדוד עבדו, שהודיע לכל שמחל לו עון בת שבע ומיתת אוריה, שלא נענה שלמה בנו בעת שדבקו שערים זה בזה ולא נפתחו שיכנס הארון, אלא כשאמר ה' אלהים אל תשב פני משיחך זכרה לחסדי דוד עבדך, מיד נודע לכל שמחל הק' לדוד עבדו אותו עון. ולישראל עמו, שיצאת בת קול ואמרה כולכם מזומנים לחיי העולם הבא. ר' יונתן בן עבראי ור' יהודה בן גרים תנו נדרים בי ר' שמעון בן יוחי, איפטור מיניה באורתא, בצפרא נמי אתו וקא מיפטרי, אמר להו ולאו כבר איפטריתו, (י)אמרו לו לימדתנו רבינו תלמיד הנפטר מרבו ולן וכו'. שדי לגבייהו בריה וליברכיה, אזל אשכחינהו דמפרשי פלס מעגל רגלך במצוה (שאי אפשר) [שאפשר] לעשותה על ידי אחרים.

א) דברי ר' אבא נמצא בירושלמי כאן הלכה ז' א"ר בא עלת כלתא נפקת טרחותא.